នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ

ភាគីដាក់ឯកសារ: សហមេធាវីរបស់លោក នួន ជា

ដាក់ជូន: អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ថ្ងៃទី ០៣ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០១៦

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 03-Mar-2016, 15:21
CMS/CFO: Sann Rada

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សម្ងាត់

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង: សម្ងាត់/Confidential

ចំណាត់ថ្នាក់ប្រភេទឯកសារ:

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្តោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

សំណើរលើវិធាន ៨៧(៤) របស់នួន ជា ស្នើសុំឲ្យទទួលយកឯកសារចំនួន ១៧ ពាក់ព័ន្ធនឹងសក្ខីកម្មរបស់ ALEXANDER LABAN HINTON (2-TCE-88)

ដាក់ដោយ៖

ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា

សុន អរុណ
Victor KOPPE
លីវ សុវណ្ណា
ព្រុំ ផល្លា
Doreen CHEN
Xiaoyang NIE
Marina HAKKOU
Léa KULINOWSKI

ចម្លងជូន៖

សហមេធាវីរបស់ ខៀវ សំផន

គង់ សំអុន
Anta GUISSÉ
Arthur VERCKEN

សហព្រះរាជអាជ្ញា៖

ជា លាង
Nicholas KOUMJIAN

សហមេធាវី តំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

ពេជ អង្គ
Marie GUIRAUD

I. សេចក្តីផ្តើម

1. អនុលោមតាមវិធាន ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អវតក សហមេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា ("មេធាវីការពារក្តី") សូមដាក់សំណើនេះសុំឲ្យទទួលយកឯកសារចំនួន ១៧ ជាភស្តុតាង ដើម្បីប្រើប្រាស់នៅអំឡុងពេលសួរដេញដោល Alexander Laban HINTON (2-TCE-88) ("លោក Hinton")។ ឯកសារដែលបានស្នើនេះទាក់ទងទៅនឹងប្រវត្តិ ឯករាជ្យភាព និង ភាពមិនលម្អៀងរបស់លោក Hinton ព្រមទាំងការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម និងពុទ្ធសាសនិក។ ការទទួលយកឯកសារទាំងនេះជាភស្តុតាងនឹងអនុញ្ញាតឲ្យមេធាវីការពារក្តីប្រឈមទៅនឹងជំនាញរបស់លោកHinton ព្រមទាំងសៀវភៅរបស់គាត់[1]។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយនឹងមានប្រយោជន៍ក្នុងការស្វែងរកការពិត។

II. ច្បាប់ជាធរមាន

2. រាល់ភស្តុតាងទាំងអស់ត្រូវបានទទួលយក លើកលែងតែមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង[2]។ អង្គជំនុំជម្រះអាចបដិសេធសំណើទទួលយកភស្តុតាងក្នុងករណីដែលខ្លួនយល់ឃើញថា ភស្តុតាងមិនមានភាពពាក់ព័ន្ធ ឬក៏ច្រំដែល មិនអាចរកបានក្នុងពេលវេលាសមស្រប មិនអាចបង្ហាញទៅលើអង្គហេតុដែលខ្លួនអាចបង្ហាញ មិនអនុញ្ញាតដោយច្បាប់ ឬក៏នាំឲ្យពន្យារពេលដំណើរការ ឬក៏មិនមានប្រយោជន៍[3]។ ដើម្បីបំពេញលក្ខខណ្ឌនៃវិធាន ៨៧ (៣) ភស្តុតាងដែលត្រូវបានស្នើត្រូវការតែមានភាពពាក់ព័ន្ធ និងអាជឿជាក់បានតាម*ការពិនិត្យបឋម*[4]។ ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៨៧ (៤) នៅក្នុងដំណាក់កាលណាក៏ដោយនៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ភាគីអាចស្នើសុំឲ្យអង្គជំនុំជម្រះ "ទទួលយកភស្តុតាងថ្មី ដែលមានប្រយោជន៍សម្រាប់នាំមកនូវការស្វែងរកការពិត" ដែលជាកម្មវត្ថុនៃភាព

---

[1] **E3/3346**, Alexander Hinton, *Why Did They Kill*?

[2] វិធាន ៨៧ (១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

[3] វិធាន ៨៧ (១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង។

[4] ឯកសារ **E289/2** "សេចក្តីសម្រេចលើសំណើដោយអនុលោមតាមវិធាន ៨៧(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់សហមេធាវីនាំមុខតំណាងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលសុំដាក់ភស្តុតាងថ្មីនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ (ឯកសារ **E289**) និងចម្លើតតបរបស់ខៀវ សំផន (ឯកសារ **E289/1**)" ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣ កថាខណ្ឌ ២៦ ("សេចក្តីសម្រេចលើសំណើវិធាន៨៧(៤)")។

តម្រូវនៃវិធាន៨៧(៣)[5]។ ខណៈដែលវិធាន ៨៧(៤) ចែងថា ភស្តុតាងដែលត្រូវបានស្នើត្រូវតែមិនអាចរកបាននៅក្នុងនៅមុនពេលបើកសវនាការ អង្គជំនុំជម្រះនេះបកស្រាយថា វាជាភស្តុតាងដែលអាចរកបាននៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ ប៉ុន្តែមិនអាចរកឃើញដោយមានការយកចិត្តទុកដាក់សមស្របនឹងអាចទទួលយក[6]។

3. នៅក្នុងស្ថានភាពជាក់ស្តែងភស្តុតាងដែលមិន"លើកឡើងដោយតឹងរ៉ឹង" បំពេញបានលក្ខខណ្ឌនេះត្រូវបានទទួលយក៖ គឺនៅពេលដែលភស្តុតាងមានភាពពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំងទៅឯកសារដែលមានស្រាប់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ និងនៅពេលដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឲ្យមានប្រភពដើម្បីវាយតម្លៃ, នៅពេលដែលភស្តុតាងដែលលើកឡើងជាភស្តុតាងដោះបន្ទុក និងតម្រូវឲ្យមានការវាយតម្លៃ ដើម្បីកុំឲ្យប៉ះពាល់ដល់យុត្តិធម៌, ឬក៏នៅពេលដែលភាគីផ្សេងទៀតមិនបានបដិសេធនឹងភស្តុតាង[7]។

III. អំណះអំណាង

ក. សេចក្តីសង្ខេបរបស់ឯកសារ

(i) ឯកសារទាក់ទងនឹងប្រវត្តិ និងវិធីសាស្ត្រ

4. ឯកសារទី១ គឺប្រវត្តិសង្ខេបរបស់លោក Hinton គិតមកត្រឹមឆ្នាំ២០១២ ដែលអាចរកបាននៅគេហទំព័រសកលវិទ្យាល័យ Rutgers-Newark (សហរដ្ឋអាមេរិក) ដែលគាត់ធ្វើជាសាស្ត្រាចារ្យនៅទីនោះ[8]។ ឯកសារនេះត្រូវភ្ជាប់ជា **ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ១** និង មានបញ្ជីនូវមុខងាររបស់គាត់ដែលធ្លាប់មាន ឬកំពុងតែមាន និងអំពីការសិក្សា ការធ្វើការស្រាវជ្រាវដោយកន្លែង សៀវភៅដែលគាត់បាននិពន្ធ ឬ បានពិនិត្យ និងអត្ថបទបង្រៀន សិក្ខាសាលា និងសន្និសិទ្ធដែលគាត់បានចូល

---

[5] រយៈពេលមួយឆ្នាំនៅក្នុងសវនាការសំណុំរឿង ០០២/០២ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថា ភាគីអាចដាក់សំណើវិធាន ៨៧(៤) ស្នើសុំឲ្យទទួលយកឯកសារដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿង ប៉ុន្តែមិនត្រូវបានបញ្ចូលនៅក្នុងបញ្ជីឯកសារដែលទទួលយកដោយអង្គជំនុំជម្រះ បើទោះជាឯកសារទាំងអស់នោះត្រូវបានបង្ហាញដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាដែលនាំឲ្យមានការស្នើឡើង។ សូមមើលប្រតិចារិកថ្ងៃទី២៦ ខែ មករា ឆ្នាំ២០១៦ ទំព័រ ២៤។

[6] ឯកសារ **E313** "សាលក្រមសំណុំរឿង ០០២/០១" ថ្ងៃទី ០៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤ កថាខណ្ឌ ២៥។ ឯកសារ **E289/2** "សេចក្តីសម្រេចលើសំណើវិធាន៨៧(៤)" កថាខណ្ឌ ៣។

[7] សូមមើល ឯកសារ **E289/2** "សេចក្តីសម្រេចលើសំណើវិធាន៨៧(៤)" កថាខណ្ឌ ៣។

[8] ប្រភព http://dga.rutgers.edu/wp-content/uploads/2012/10/HintonCV.DGA10.28.12.pdf.

រួម។ ឯកសារនេះបង្ហាញពីប្រវត្តិ និងជំនាញរបស់លោក Hinton ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការតែងតាំងគាត់ជាអ្នកជំនាញនៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ។ បន្ថែមពីលើនេះ បញ្ជីអត្ថបទដែលបានបោះពុម្ព អត្ថបទបង្រៀន សិក្ខាសាលា និងសន្និសិទ្ធ បង្ហាញអំពីជំនាញរបស់លោក Hinton អំពីមូលហេតុសង្គមដែលនាំឲ្យមានការសម្លាប់ក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ (ដែលបំពេញតម្រូវថា ជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅប្រទេសកម្ពុជា) ធ្វើឡើងដោយជនដែលដល់ អំពីបរិបទសង្គមដែលនាំឲ្យមានអំពើបែបនេះ ព្រមទាំងផលប៉ះពាល់មកលើជនរងគ្រោះ។ ប្រវត្តិរូបសង្ខេបក៏បង្ហាញថា នៅបន្ទាប់មកលោក Hinton ចាប់ផ្តើមការវិភាគលើជនរងគ្រោះនៃការសម្លាប់បែបនេះ និងការស្វះស្វែងរកយុត្តិធម៌សម្រាប់ខ្លួនដោយរួមមានអំពីមូលហេតុ តួនាទី និងភាពមានកំណត់នៃយុត្តធម៌សម័យអន្តរកាល។ ពិសេសជាងនេះទៅទៀត ប្រវត្តិរូបសង្ខេបនេះបង្ហាញថា នៅក្នុងជំនាញរបស់គាត់មិនមានរួមបញ្ចូលអំពីការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិភាគតិចនៅប្រទេសកម្ពុជា ជាពិសេសជនជាតិវៀតណាម និងពុទ្ធាសាសនិកនៅក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឬក៏មិនបញ្ចូលរចនាសម្ព័ន្ធរបស់កម្ពុជាជាប្រជាធិបតេយ្យ ឬក៏ដំណើរការរបស់ ស២១ ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងនៅក្នុងបញ្ជីសាក្សីរបស់ខ្លួននោះទេ។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ ឯកសារ១ គឺពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការបង្កើតពីវិសាលភាពនៃជំនាញរបស់លោក Hinton ។

5. ឯកសារ២ គឺជាអត្ថបទដកស្រង់ចេញពីភាគទីបីនៃ *The Encyclopedia of Genocide and Crimes Against Humanity* ដែលបានបោះពុម្ពនៅឆ្នាំ២០០៥ ដែលលោក Hinton ឲ្យអត្ថន័យ "វប្បធម៌នរវិទ្យា" (**ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ២**) ។ លោក Hinton និយាយជាពិសេសថា "នរវិទ្យាគឺការសិក្សាអំពីមនុស្សតាមពេល និងទីកន្លែង ត្រូវបានកំណត់ដោយគំនិតវប្បធម៌ ជាវិធីពិសេសមួយ (រាប់តាំងពីការវិភាគពីរាងកាយ រហូតទៅដល់ការវិភាគជាតិពន្ធុសាស្ត្រដល់ទីកន្លែង) និងគំនិតបែបជំនឿ"។ ឯកសារនេះមានទំនាក់ទំនងក្នុងការកំណត់អំពីប្រវត្តិលោក Hinton និងជំនាញរបស់គាត់ និងអាស្រ័យហេតុនេះហើយជួយក្នុងការកំណត់អំពីវិធីដែលលោក Hinton កំណត់ចំពោះហេតុការដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។

6. ឯកសារ ៣ ជាអត្ថបទសរសេរដោយ Volodymyr Dibrova នៅ Ukrainian Weekly សម្រាប់ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មិថុនា រហូតដល់ ថ្ងៃទី០៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៣ ដែលមានចំណងជើងថា "ផែនទីនៃការអត់ឃ្លាន ជាគម្រោងថ្មីមួយសម្រាប់ Harvard" (**ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៣**)។ អ្នកនិពន្ធសរសេរផ្នែកមួយនៃបទសម្ភាសន៍របស់គាត់ជាមួយលោក Hinton ទាក់ទិននឹងប្រធានបទ "ការ

សិក្សាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍"។ គាត់សរសេរថា៖

> សាស្ត្រាចារ្យ Hinton បានកត់សម្គាល់ថា ក្រៅតែអំពីវិធីសាស្ត្រ បច្ចេកទេស ដែលមិនអាចខ្វះបាន និង បញ្ហាការដឹកនាំដែលកើតមាននៅគ្រប់ពេលនៃការប្រមូលទិន្នន័យ ការលំបាកនៃការត្រួតពិនិត្យនៃភាពអាចជឿជាក់បានរបស់ប្រភព ការវាយតម្លៃស្ថិតិ និងការប្រៀបធៀបឯកសារផ្លូវការជាមួយនឹងសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែក ការសិក្សាអំពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ នឹងកាន់តែស្មុគ្រស្មាញដោយការពិចារណាទៅលើបញ្ហានយោបាយ[9]។

7. ឯកសារបញ្ជាក់អំពីភាពមិនច្បាស់លាស់ទាក់ទងនឹងជំនាញរបស់ លោក Hinton ខាងនរវិទ្យា និង កំណត់ថា សេចក្តីថ្លែងការអំពីអង្គហេតុដែលធ្វើឡើងដោយលោក Hinton ត្រូវតែបានធ្វើឡើង ដោយការកំណត់នេះនៅក្នុងចិត្តរួចទៅហើយ។

(ii) ឯកសារទាក់ទងនឹងលោក Hinton ខ្វះភាពអព្យាក្រឹត និង វត្ថុវិស័យ

8. ឯកសារ៤ គឺជាក្រុមប្រឹក្សាភិបាល និងជាទីប្រឹក្សារបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ("DC-Cam") រហូតមកដល់ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦ យកចេញពីគេហទំព័រ DC-Cam[10]។ លោក Hinton ជា "ទីប្រឹក្សា" មួយរូបចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៤។ ឯកសារ ៥ គឺជាសេចក្តីសង្ខេបនៃគម្រោងនៃការចងចាំអំពើប្រល័យពូជសាសន៍កម្ពុជា ជាគម្រោងដែលជាការសហការរវាងមជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងសិទ្ធិមនុស្ស (បង្កើតឡើង និងគ្រប់គ្រងដោយ លោក Hinton) និង DC-Cam។ គម្រោង "ធ្វើការស្រាវជ្រាវ អំពីមូលហេតុ និង យន្តការនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍កម្ពុជា ព្រមទាំងវិធី ដែលប្រជាជនកម្ពុជាចងចាំ ដោះស្រាយ និងស្វែងរកការពិត យុត្តិធម៌ និងការផ្សះផ្សាបន្ទាប់ពីអំពើឃោរឃៅរបស់ខ្មែរក្រហម"[11]។ ឯកសារមានក្នុង **ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៤ និង ៥**។ ឯកសារទាំងពីរបង្ហាញអំពីទំនាក់ទំនងរវាងលោក Hinton ដែលជាអ្នកជំនាញដែលត្រូវតែផ្តល់សក្ខីកម្មដោយអព្យាក្រឹត និង ប្រកបដោយវត្ថុវិស័យភាព[12] ជាមួយនិង DC-Cam ដែលជា

---

[9] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៣ ទំព័រ ២។

[10] ប្រភពhttp://www.d.dccam.org/Abouts/Board/Board.htm .

[11] ប្រភពhttp://www.ncas.rutgers.edu/center-study-genocide-conflict-resolution-and-human-rights/cambodian-genocide-memory-project.

[12] **E215** "សេចក្តីសម្រេចលើការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ" ថ្ងៃទី ០៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ កថាខណ្ឌ ១៥។ សូមមើលផងដែរ *Prosecutor v Nahimana et al,* Case No. ICTR-99-52-A, Appeals Judgement, 28 Nov 2007, para. 199; *Prosecutor v. Šešelj*, Case No. IT-03-67-T, Decision on Expert Status of Reynaud Theunens, 12 Feb 2008, para. 29។

អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលមានជំហរថា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ឯកសារបញ្ជាក់ថា លោក Hinton មិនអាចផ្តល់ភស្តុតាងដោយអព្យាក្រិត ឬក៏ឯករាជដោយសារតែភស្តុតាងរបស់គាត់អាចត្រូវបានទទួលឥទ្ធិពលដោយការសហការរបស់គាត់ជាមួយ DC-Cam និងអាស្រ័យហេតុនេះហើយវាមិនមែនជាវត្ថុវិស័យនោះទេ ហើយទីពីរគឺថា លោក Hinton មិនទំនងជាប្រកាន់គោលជំហរខុសពីដៃគូរ ដែលគាត់សហការក្នុងគោលបំណងដើម្បីធ្វើមិនឲ្យខូចទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធ ឬក៏ផលប្រយោជន៍។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ ឯកសារ៤ និង៥មានភាពពាក់ព័ន្ធទៅនឹងជំនាញ ភាពលម្អៀង និងភាពឯករាជ្យរបស់លោក Hinton ។

9. ឯកសារ៦ សន្ទរកថាស្វាគមន៍របស់លោក Hinton អំពីមជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងសិទ្ធិមនុស្ស[13] ដែលគាត់បង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ ២០០៧[14]។ វាជា **ឯកសារភ្ជាប់ ៦**។ ដោយការស្វាគមន៍ខ្លីដែលចាប់អារម្មណ៍នឹងមជ្ឈមណ្ឌលលោក Hinton បានផ្តល់នូវកត្តាជំរុញផ្ទាល់ខ្លួនរបស់លោកក្នុងការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលថា៖

> ផ្លូវរបស់ខ្ញុំក្នុងការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលនេះគឺនៅក្នុងទស្សវត្សរ៍ទី៩០ ដែលខ្ញុំបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងនាមជានិស្សិតបញ្ចប់ការសិក្សាផ្នែកនរវិទ្យា។ នៅទីនោះ **ខ្ញុំបានឃើញផលប៉ះពាល់នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍** និងបានប្តេជ្ញាថា មិនគ្រាន់តែធ្វើការស្រាវជ្រាវអំពីមូលហេតុ និងផលប៉ះពាល់នៃអំពើហិង្សាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងស្វែងរកវិធីក្នុងការទប់ស្កាត់ ដោយធ្វើឲ្យមានការយល់ដឹង និងចាប់ផ្តើមនូវការអប់រំ។ (បញ្ជាក់បន្ថែម)

10. សេចក្តីថ្លែងការនេះផ្តល់នូវព័ត៌មានមានតម្លៃទៅលើទស្សនៈរបស់លោក Hinton ចំពោះកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងបង្ហាញនូវកត្តាជំរុញនូវការស្រាវជ្រាវរបស់គាត់។ វាថែមទាំងបង្ហាញថាលោក Hinton បានសន្និដ្ឋានរួចហើយថា អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ពិតជាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ បើទោះជាសាក្សីអ្នកជំនាញមិនគួរបញ្ចេញទស្សនៈលើអង្គហេតុជ្រុលហួសដែលវាគួរតែជាតួនាទីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង[15]។ បន្ថែមពីលើនេះវាក៏បង្ហាញអំពី "ភាពពាក់ព័ន្ធផ្លូវចិត្តរបស់គាត់" ដែលកម្មវត្ថុរបស់គាត់រំពឹងទុកថា នឹងផ្តល់សក្ខីកម្ម ដោយសារតែគាត់

---

[13] ប្រភពhttp://www.ncas.rutgers.edu/center-study-genocide-conflict-resolution-and-human-rights/directors-welcome.

[14] ប្រភពhttp://www.ncas.rutgers.edu/center-study-genocide-conflict-resolution-and-human-rights/about-us.

[15] សូមមើល E215 សេចក្តីសម្រេចលើអ្នកជំនាញ កថាខណ្ឌ ១៦។

ហៅថា "ផលប៉ះពាល់នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍" ដែលជាបទចោទមួយនៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ និងដោយសារគាត់បានលះបង់ជីវិតរបស់គាត់ដើម្បីហេតុផលនេះ ដែលវានឹងរារាំងគាត់មិនឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្មដោយអព្យាក្រិត និងប្រកបដោយវត្ថុវិស័យ[16]។

11. ឯកសារ ៧ គឺអត្ថបទបោះពុម្ពផ្សាយនៅលើគេហទំព័រសកលវិទ្យាល័យ Rutgers-Newark មានចំណងជើងថា "Hinton បានជួយនាំមកនូវបណ្ណាសារដ្ឋានមួយក្នុងចំនោមបណ្ណាសារដ្ឋានពីររបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ទាក់ទងនឹងឯកសារខ្មែរក្រហម ជូន R-N Campus នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៥" (**ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៧**)[17] ។ ឯកសារបង្ហាញពីរបៀបដែលលោក Hinton បានជួយនាំឱ្យមានកិច្ចព្រមព្រៀង ដែលតាមរយៈអត្ថបទសរសេរថា "បានជួយនាំមកនូវបណ្ណាសារដ្ឋានមួយក្នុងចំនោមបណ្ណាសារដ្ឋានពីររបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ទាក់ទងនឹងឯកសារខ្មែរក្រហម ជូន R-N Campus នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៥" ដែល*ក្នុងចំណោមនោះ* "បានជួយ [...] មន្ត្រីអង្គការសហប្រជាជាតិ កាត់ទោសអ្នកដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្លាប់"[18]។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ វាបង្ហាញឱ្យឃើញថា លោក Hinton អាចមានការចូលរួមដោយផ្ទាល់ក្នុងការប្រមូល ឬរៀបចំឯកសារ ដែលក្រោយមកត្រូវបានប្រើដោយ អវតក ដែលជាតួនាទីមួយមិនមាននិយាយនៅក្នុងប្រវត្តិសង្ខេបរបស់គាត់ ហើយដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដោយធ្ងន់ធ្ងរទៅដល់ភាពអព្យាក្រិត និង ភាពឯករាជ្យក្នុងឋានៈជាសាក្សីអ្នកជំនាញ។ តាមពិតនៅពេលដែលធ្វើការឱ្យភាគីណាមួយនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី គឺមិនរារាំងដល់បុគ្គលនោះពីការផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងឋានៈជា អ្នកជំនាញនោះទេ។ ICTY បានសម្រេចថា បុគ្គលមួយរូបដែលដោយសារតែលទ្ធផលនៃ "កាលៈទេសៈពិសេសនៃការពាក់ព័ន្ធរបស់ខ្លួននៅក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងការរៀបចំសំណុំរឿងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា" "ដែលមានភាពជិតស្និទ្ធបំផុតទៅនឹងព្រះរាជអាជ្ញាដែលតំណាងរបស់សំណុំរឿង ដែលត្រូវចាត់ទុកថា ជាអ្នកជំនាញ" វានឹងមិនបង្ហាញពីភាពមិនលម្អៀងសម្រាប់ឱ្យអង្គជំនុំជម្រះពឹងផ្អែកលើឡើយ[19]។ ដោយសារតែគ្មានព័ត៌មានបន្ថែម

---

[16] សូមមើលជើងទំព័រទី៦ខាងលើ។

[17] ប្រភព: http://www.newark.rutgers.edu/about-us/have-you-met-rutgers-newark/alex-hinton

[18] ឯកសារភ្ជាប់ ៧ សាធារណៈ ទំព័រ ២។

[19] *Prosecutor v. Milutinović et al.*, Case IT-05-87-T, Transcripts of 13 July 2006, T.840-841; *Prosecutor v. Milutinović et al.*, Case IT-05-87-T, Decision on Prosecution Request for Certification of Interlocutory Appeal of Decision on Admission of Witness Philip Coo's Expert Report , 30 August 2006, para. 10; *Prosecutor v. Đordević*, Case IT-05-87/1-T, Decision on Defence Notice on Rule 94*bis*, 5 March 2009; *see also* Prosecutor v. *Taylor*, Case SCSL-03-1-T, Decision on Defence Application to Exclude the Evidence of Proposed Prosecution

នៅក្នុងអត្ថបទ វាចាំបាច់ណាស់សម្រាប់មេធាវីការពារក្តីអាចដេញដោលលោក Hinton លើប្រធានបទនេះ លើមូលដ្ឋាន **ឯកសារ ៧** ដើម្បីធ្វើតេសនូវវត្ថុវិស័យ ភាពអព្យាក្រិត និងឯករាជ្យភាពរបស់គាត់។

12. ឯកសារ ៨ គឺជាប្រវត្តិរបស់លោក Hinton ដែលរៀបចំឡើងដោយសកលវិទ្យាល័យ Rutgers-Newark (**ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៨**)។ យោងទៅតាមគេហទំព័ររបស់សកលវិទ្យាល័យគាត់ លោក Hinton ក្នុងពេលនេះកំពុងធ្វើការលើសៀវភៅពីរទាក់ទងនឹង អវតក (ដែលត្រូវបានហៅថា "តុលាការខ្មែរក្រហម")។ សៀវភៅទីមួយគឺមានចំណងជើងថា *មនុស្ស ឬ បិសាច? សវនាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហមដែលជាអ្នកធ្វើទារុណកម្ម* ដែលនឹងត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយដោយ សកលវិទ្យាល័យ Duke នៅចុងឆ្នាំនេះ[20]។ គ្រាន់តែចំណងជើងរបស់សៀវភៅក៏បង្ហាញថា លោក Hinton មិនអាចមើលសវនាការនៅអវតកជាវត្ថុវិស័យ និងដោយមិនមានមនោសញ្ចេតនានោះទេ។ នៅពេលដែលសៀវភៅរបស់គាត់ទាក់ទងនឹងសំណុំរឿង០០១ ក៏វានៅតែមានការត្រួតគ្នារវាងសំណុំរឿង ឌុច និងសំណុំរឿង ០០២/០២ ទាក់ទងនឹងមន្ទីរស២១ដែរ។ បន្ថែមពីលើនេះការងាររបស់លោក Hinton ក្នុងការសរសេរសៀវភៅនេះគឺទាក់ទងទៅនឹងការបង្កើតឱ្យឃើញថា តើលោក Hinton តាមរយៈការសិក្សាយ៉ាងលម្អិតអំពីសវនការលើកទីមួយ អាចផ្តល់សក្ខីកម្មក្នុងឋានៈជាសាក្សីជំនាញក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ប្រកបដោយភាពអព្យាក្រិត និងប្រកបដោយវត្ថុវិស័យភាពឬក៏អត់។ ជាចុងក្រោយដោយសារតែកម្មវត្ថុនៃសៀវភៅទីពីរមិនត្រូវបានលើកឡើង សំណួរនៅតែបើកចំហរថា តើលោក Hinton មានបំណងសរសេរអំពីសវនាការបច្ចុប្បន្ននេះ ដែលអាចមានឥទ្ធិពលលើលទ្ធភាពក្នុងការផ្តល់សក្ខីកម្ម ឬក៏ខ្លឹមសារនៃសក្ខីកម្មរបស់គាត់ឬក៏អត់។

13. ឯកសារ ៩ គឺជាអត្ថបទសរសេរដោយលោក Hinton មានចំណងជើងថា "សេចក្តីច្រណែនកាផ្សះផ្សារ និងខ្មែរក្រហម(Begrudgement, reconciliation and the Khmer Rouge)" បានបោះពុម្ពក្នុងទស្សនាវដ្តីស្វែងរកការពិតរបស់ DC-Cam លេខ ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ២០០១។ វាជា **ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៩**។ នៅក្នុងអត្ថបទនេះលោក Hinton បានសរសេរទាក់ទងនឹងភាពមានទោសរបស់ជនជាប់ចោទ។ គាត់និយាយទៅដល់ ប៉ុល ពត អៀង សារី នួន ជា ខៀវ សំផន សុន

Witness Corinne Dufka or, in the Alternative, to Limit Its Scope and on Urgent Prosecution Request for Decision, 19 June 2008.

[20] ប្រភព: : http://www.ncas.rutgers.edu/center-study-genocide-conflict-resolution-and-human-rights/alex-hinton

សេន និង មេដឹកនាំកំពូលផ្សេងទៀតរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យថាជា "ចារីយនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍"[21]។ គាត់ក៏បានពិពណ៌នាអំពីអ្វីដែលគាត់ហៅថា ខ្មែរក្រហម "គោលនយោបាយប្រល័យពូជសាសន៍"[22] និងលើកឡើងថា "មេដឹកនាំកំពូលរបស់ខ្មែរក្រហមដែលអនុវត្តគោលនយោបាយប្រល័យពូជសាសន៍នេះ"[23]។ ឯកសារ ៩ បង្ហាញច្បាស់ថា លោក Hinton បានធ្វើការវិនិច្ឆ័យរួចទៅហើយអំពីទោសរបស់ធាតុសំខាន់ទាក់ទងនឹងទោសរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងសំណុំរឿងនេះគឺអំពីវត្តមាននៃអ្វីដែលហៅថា គោលនយោបាយប្រល័យពូជសាសន៍ និងអំពីតួនាទីរបស់ជនជាប់ចោទ គឺកំពុងតែបង្ហាញភាពលម្អៀងរបស់គាត់ និងធ្វើឱ្យគាត់មិនអាចផ្តល់ភស្តុតាងដោយអព្យាក្រិត និង ប្រកបដោយវត្ថុវិស័យ។ បន្ថែមពីលើនេះអត្ថបទបង្ហាញថា លោក Hinton ខកខានក្នុងការការគាំទ្រអង្គហេតុ ឬ ឯកសារ ក្នុងការនាំទៅដល់ការលើកឡើងរបស់គាត់។ អាស្រ័យហេតុនេះ ឯកសារនេះមានភាពពាក់ព័ន្ធក្នុងការវិធីសាស្ត្រ និង ភាពអាចជឿជាក់បានជាទូទៅទៅលើសៀវភៅរបស់គាត់។

14. ឯកសារ ១០ គឺជាអត្ថបទមានចំណងជើងថា "ហេតុអ្វីបានជាគេសម្លាប់ (១)? ដែលសរសេរដោយលោក Hinton និងបានបោះពុម្ពផ្សាយដោយសារព័ត៌មាន Phnom Penh Post នៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៥ (**ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ១០**)។ នៅក្នុងអត្ថបទនោះលោក Hinton លើកឡើងយ៉ាងច្បាស់ថា មានអំពីប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ តាមន័យនៃអនុសញ្ញាស្តីពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងតាមន័យទូលាយ[24]។ គាត់ក៏បានពន្យល់អំពីគោលបំណងនៃសៀវភៅរបស់គាត់ថា៖

> ដើម្បីយល់អំពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជា យើងត្រូវតែផ្តោតជាសំខាន់ទៅកាលៈទេសៈទាំងនេះ ឬនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា នៅក្នុងបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រទូលាយជាងនេះដែលអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានកើតឡើង។ សៀវភៅរបស់ខ្ញុំផ្តល់ជូននូវ ការយល់ដឹងនៃដំណើរការដែលអំពើប្រល័យពូជាសាសន៍កើតឡើងដែលខ្ញុំបានយោងថាជា "កត្តាជំរុញអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ (Genocidal priming)"។ កត្តាជំរុញអំពើប្រល័យពូជសាសន៍រួមមានដូចជា ភាពចលាចលខាងសេដ្ឋកិច្ចសង្គម ការឡើងកាន់អំណាចរបស់អ្នកមនោគមវិជ្ជាក្នុងការបង្កើតសង្គមមួយថ្មីឡើងវិញ ការរៀបចំសង្គមមួយឡើងវិញនៅក្នុងលក្ខណៈដែលធ្វើឱ្យ

[21] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៩ ទំព័រ ៣០។

[22] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៩ ទំព័រ ២៥។

[23] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ៩ ទំព័រ ២៥។

[24] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ១០ ទំព័រ ១។

បាត់តម្លៃមនុស្ស ការធ្វើឱ្យអស់អំណាចនិងរហូតដល់សម្លាប់រង្គាលក្រុមជនរងគ្រោះ ការកើតឡើងនូវមនោគមវិជ្ជានៃការស្អប់ដែលធ្វើឱ្យមានការសម្លាប់ ជាដើម[25]។

15. ដូចឯកសារ ៩ ដែរ ឯកសារ ១០ នេះបង្ហាញអំពីភាពលម្អៀងរបស់លោក Hinton ទាក់ទងនឹងបញ្ហាស្នូលនៃសំណុំរឿង និងការមិនអាចផ្តល់ភស្តុតាងដោយអព្យាក្រិត និងប្រកបដោយវត្ថុវិស័យដែលតម្រូវឱ្យគាត់មានក្នុងនាមជាសាក្សីអ្នកជំនាញ។ បន្ថែមពីលើនេះ វាក៏បានបង្ហាញអំពីសារសំខាន់នៅក្នុងបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រទូលាយដើម្បីយល់អំពីអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ វាមានភាពពាក់ព័ន្ធទាំងជំនាញរបស់គាត់ និង ទម្ងន់នៃភស្តុតាងដែលគាត់នឹងត្រូវផ្តល់ជូន។

16. ឯកសារ ១១ គឺជាអត្ថបទដែលបានបោះពុម្ពដោយលោក Hinton នៅសារព័ត៌មាន Phnom Penh Post កាលពីថ្ងៃទី ២៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១ ដែលមានចំណងជើងថា "ទស្សនៈថា តើមានយុត្តិធម៌ទេនៅប្រទេសកម្ពុជា?" (**ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ១១**) ។ នៅក្នុងការពិភាក្សាអំពីសំណុំរឿង ០០២/០១ លោក Hinton សរសេរថា "ដីកាដំណោះស្រាយសំណុំរឿង០០២ ផ្តល់នូវសញ្ញាណនូវអ្វីដែលនឹងមាន។ ឯកសារដែលមានកម្រាស់ ៧៧២ទំព័រ បានលម្អិតអំពី **មេដឹកនាំខ្មែរក្រហម** គ្រប់គ្រងដោយមជ្ឈការ និងប្រត្តិបត្តិ **ម៉ាស៊ីននៃការភ័យរន្ធត់ និង សេចក្តីស្លាប់**"[26]។

17. ឯកសារ ១២ គឺជាអត្ថបទសរសេរដោយ Tom Fawthrop សម្រាប់ *Al-Jazeera* ដែលមានចំណងជើងថា "អស់ពេលហើយសម្រាប់តុលាការខ្មែរក្រហម" កាលបរិច្ឆេទថ្ងៃទី ២២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣ (**ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ១២**)។ លោក Hinton បានស្នើសួរអំពីប្រទេសកម្ពុជា និងអវតក នៅបន្ទាប់ពីមរណៈភាពរបស់ អៀង សារី ដែលគាត់បានហៅរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យថា "ជារបបមួយបានប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍"[27]។

18. ឯកសារ ១១ និង ១២ បង្ហាញថាលោក Hinton បានវិនិច្ឆ័យរួចហើយអំពីធាតុសំខាន់នៃសំណុំរឿងអំពីវត្តមាននៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងភាពមានទោសរបស់ជនជាប់ចោទ ដែលនេះបង្ហាញឱ្យឃើញអំពីភាពលម្អៀងរបស់គាត់។ ឯកសារនេះគាំទ្រដល់អំណះអំណាងរបស់មេធាវីការពារក្តីថា

[25] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ១០ ទំព័រ ២។

[26] បញ្ជាក់បន្ថែម។

[27] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ ១២ ទំព័រ ៤។

លោក Hinton មិនមានជំហរក្នុងការជួយដល់តុលាការក្នុងលក្ខណៈអព្យាក្រិត និងប្រកបដោយវត្ថុវិស័យនោះទេ ហើយអាស្រ័យហេតុនេះហើយ ភស្តុតាងរបស់គាត់ (រួមទាំងសៀវភៅរបស់គាត់) គឺនឹងមិនមានទម្ងន់ឡើយ។

(iii) ***ឯកសារទាក់ទងនឹងការប្រព្រឹត្តលើជនជាតិវៀតណាម និង ពុទ្ធសាសនិក***

19. មេធាវីការពារក្តីបានអះអាងជាញឹកញាប់ថា មិនមានគោលនយោបាយណាមួយក្នុងការបំផ្លាញជនជាតិវៀតណាម ឬចាម ឬក៏ពុទ្ធសាសនិកឡើយ នៅក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (ឬក៏គោលនយោបាយក្នុងការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនេះទេ)។ ខ្លួនបានពន្យល់អំពីផែនការដែលមានបំណងវាយរំលំមេដឹកនាំបក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា ដែលមាននៅក្នុងគ្រប់ថ្នាក់នៅក្នុងបក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា រួមទាំងបុគ្គលថ្នាក់ខ្ពស់ដូចជា សោ ភឹម រស់ ញឹម វ៉ន វ៉េត និង កុយ ធួន ដែលមានការគាំទ្រពីប្រទេសវៀតណាម។ បុគ្គលមួយចំនួនត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយមានមូលហេតុគួរឱ្យជឿជាក់បានថា បុគ្គលទាំងនេះបានចូលរួមក្នុងផែនការក្បត់ គឺមិនទាក់ទងនឹងជាតិសាសន៍ ឬក៏សាសនារបស់គេឡើយ[28]។ ដោយសារតែសៀវភៅរបស់លោក Hinton ពិភាក្សាអំពីទំនាក់ទំនងរវាងប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសវៀតណាម និងផលប៉ះពាល់នៃទំនាក់ទំនងរវាងប្រទេសទាំងពីរទៅលើការប្រព្រឹត្តលើជនជាតិវៀតណាមនៅក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[29] ដូចនេះមេធាវីការពារក្តីនឹងសួរគាត់អំពីទំនាក់ទំនងនេះ និងអំពីសារសំខាន់ និងផលប៉ះពាល់នៃទំនាក់ទំនងជាប្រវត្តិសាស្ត្ររវាងប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសវៀតណាម។

20. ឯកសារ ១៣ គឺជាការបោះពុម្ពផ្សាយដោយលោក Hinton ដែលមានចំណងជើង "យុត្តិធម៌អន្តរកាល (Transitional Justice Time): Uncle Sam, Aunty Yan, and the Khmer Rouge Tribunal") ដែលត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងសៀវភៅមួយដែលមានចំណងជើង *"នៅក្នុងប្រល័យពូជសាសន៍ និង អំពើសាហាវយង់ឃ្នងនៅអាស៊ី (In Genocide and Mass Atrocities in Asia): កេរ្តិ៍ដំណែល និងការទប់ស្កាត់* ដែលត្រូវបានពិនិត្យផ្ទៀងផ្ទាត់ដោយ Deborah Mayerson និង Annie Pohlman, Routledge, 2013 ។ ឯកសារនេះមាននៅក្នុង**ឯកសារភ្ជាប់ធារណៈ១៣** ។

---

[28] សូមមើល **F2/8** "សំណើលើកទី ៦ របស់ នួន ជា ស្នើសុំឱ្យមានការពិចារណា និងទទួលយកភស្តុតាងបន្ថែម ទាក់ទិននឹងបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១" ថ្ងៃទី ១១ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៥ កថាខណ្ឌ ២៣ ដល់ ៦៩។

[29] **E3/3346**, Hinton, *Why Did They Kill?* pp. 213-220 (ERN EN: 00431655-00431662).

នៅក្នុងអត្ថបទនេះលោក Hinton ពិភាក្សាយុត្តិធម៌អន្តរកាល និងផលប៉ះពាល់មកលើជនរងគ្រោះតាមរយៈឧបទាហរណ៍ អរតក និង កម្ពុជា ។ លោក Hinton កត់សម្គាល់ថាយុត្តិធម៌អន្តរកាលមាននិន្នាការ "លុបចោលភាពស្មុគ្រស្មាញប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌សង្គម"[30]។

គាត់សរសេរថា នៅ អ.វ.ត.ក:

> អ្វីដែលបានកើតឡើងនៅមុនឆ្នាំ១៩៧៥ និងនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ និង ឆ្នាំ២០០៣ គឺធ្វើឲ្យរាបស្មើ និងលុបចោលនូវស្នាមលុបពេលវេលា ដែលជាសញ្ញាសំគាល់នៃយុត្តិធម៌អន្តរកាលដែលបែកចេញជាពីរ។ និយាយម្យ៉ាងទៀតយុត្តិធម៌អន្តរកាល យកចេញពីបរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រ (de-historicize) ដែលផ្ទុយពីការពិតដែលតែងតែពាក់ព័ន្ធជាមួយគ្នា ។ យើងមិនបានរៀនអ្វីទាំងអស់ពីប្រភពដើម ឬ លទ្ធផលភ្លាមៗនៃជម្លោះ ដូចជាសង្គ្រាមវៀតណាម ឬ ភូមិសាស្ត្រនយោបាយដែលបានជួយសង្គ្រាមរហូតដល់ចុងទស្សវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៩០[31]។

គាត់កត់សម្គាល់បន្ថែមទៀតថា:

> ថ្វីបើការអះអាងដែលឮជាញឹកញាប់ថា តុលាការខ្មែរក្រហមនឹងបង្ហាញ "ការពិត" ក៏យុត្តិធម៌អន្តរ កាលពាក់ព័ន្ធស្នាមលុប ដែលជាការយល់ធំទូលាយនៃសង្គម ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងភូមិសាស្ត្រនយោបាយកម្ពុជា-ដែលបាត់ពីចក្ខុ ធ្វើឲ្យចុះថយនៃការយល់ដឹង និងបង្កើតការពិតដែលបាត់ពន្លឺ [32]។

21. លោក Hinton បានសន្និដ្ឋានថា:

> ដើម្បីស្វែងរកការយកចេញការសន្មតជាមុននៃយុត្តិធម៌អន្តរកាល គឺមិនមែនជាការបដិសេធដោយសាមញ្ញនោះទេ ។ យើងត្រូវចាប់ផ្តើមសិក្សាយុត្តិធម៌អន្តរកាល ដែលអនុញ្ញាតឲ្យយើងទទួលស្គាល់ចំណុចចន្លោះប្រហោងនៅក្នុង និង ស្រមោលនៅខាងក្រោយដែលត្រូវបានសន្មតជាមុន និង ធ្វើឲ្យទៅធម្មតា ។ ជាពិសេសមនោគតិនេះមាននិន្នាការលុបចោលប្រវត្តិសាស្ត្រ និងភាពស្មុគ្រស្មាញវប្បធម៌សង្គម ដែលពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ទៅនឹងទ្រព្យនៃការពិតដែលអាចទាញធម្មនិយាមបានតាមការសន្មតជាមុន "ការទប់ស្កាត់" និង "ការយល់ពីអតីតកាល" ដែលជាញឹកញាប់ត្រូវបានគេអះអាងនៅក្នុងវោហារសាស្ត្រយុត្តិធម៌អន្តរកាល ។ សូម្បីសម្រាប់អ្នកគាំទ្រខ្លាំងម្នាក់នៃគំនិតផ្តួចផ្តើមយុត្តិធម៌អន្តរកាល ដូចជាការយល់គឺសំខាន់ខ្លាំងណាស់

[30] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ:១៣ នៅទំព័រ ៩៦ កថាខណ្ឌទី២ ។

[31] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ:១៣ នៅទំព័រ ៩១-៩២ ។

[32] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ:១៣ នៅទំព័រ ៩២ កថាខណ្ឌទី២ ។

សម្រាប់ជម្រើសមធ្យោបាយនានា ដែលយន្តការសម្រាប់ដោះស្រាយកេរ្តិ៍ដំណែលពីអតីតកាល អាចលាតត្រដាង។ ដើម្បីមិនអើពើដឹង ការគិតដ៏សំខាន់នេះ គឺជាហានិភ័យដែលបន្សល់នៅ ដូចជាការបង្កើត Uncle San ដែលមិនស្គាល់នៅក្នុងគេហទំព័រយុត្តិធម៌អន្តរកាល[33] ។

22. ឯកសារ ១៤ គឺជាអត្ថបទមួយដែលនិពន្ធដោយលោក Hinton នៅឆ្នាំ២០១៤ មានចំណងជើង "យុត្តិធម៌ និង ពេលវេលានៅតុលាការខ្មែរក្រហម (Justice and Time at Khmer Rouge Tribunal): ដើម្បីរំឭកដល់ វ៉ាន់ ណាត ជាងគំនូរ និង អ្នកនៅរស់ពីមន្ទីរស២១"។ អត្ថបទនេះត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុង *Genocide studies and Prevention* ទស្សនាវដ្តីអន្តរជាតិ និងមាននៅក្នុង**ឯកសារសាធារណៈ ១៤** ។ លោក Hinton ពិនិត្យពីការចូលរួមរបស់ វ៉ាន់ ណាត-អតីតអ្នកទោសស២១-នៅក្នុងការជំនុំជម្រះ ឌុច នៅ អវតក និងទស្សនរបស់លោក វ៉ាន់ ណាត នៃ អវតក។ ក្នុងអំឡុងពេលវិភាគលោក Hinton ប្រកាន់ភ្ជាប់នូវជំហរថាយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អវតក គឺកម្រិត ដើម្បីកុំឱ្យសហរដ្ឋអាមេរិកជំទាស់ ហើយថាយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អវតក ត្រូវកំណត់ផងដែរក្នុងន័យមិនដាក់បញ្ចូលមន្ត្រីកម្ពុជាដែលកំពុងស្ថិតក្នុងអំណាច៖

> កិច្ចព្រមព្រៀងបង្កើត អវតក ដែលអ្នកចរចារប្រើពេលវេលាអស់ជាច្រើនឆ្នាំ រួមបញ្ចូលទាំងយុត្តាធិការពេលវេលាកំណត់ ("ពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ មកដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩") ដែលនឹងបំពេញចិត្តសហរដ្ឋអាមេរិក និង ចិន មហាអំណាចដែលត្រូវបានដាក់កំហុសនៅក្នុងដើមហេតុ និងលទ្ធផលនៃជម្លោះ និងយុត្តាធិការលើបុគ្គល ("មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" និង ជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត") ដែលទទួលយកដោយមន្ត្រីកម្ពុជាដែលចង់បញ្ចៀសការស៊ើបសួរជាបន្តបន្ទាប់ ដែលអាចធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់សន្តិភាព ឬទម្លាក់កំហុសមកលើមេដឹកនាំបច្ចុប្បន្ន ដែលភាគច្រើនគឺជាអតីតខ្មែរក្រហម[34] ។
>
> ក្រៅពីការធ្វើលាបកម្មឌីណាមីតពាក់ព័ន្ធនឹងប្រវត្តិសាស្ត្រសង្គមទាក់ទងនឹងការងើបឡើងរបស់ខ្មែរក្រហម ដូចជាសង្គ្រាមវៀតណាម និងការទំលាក់គ្រាប់បែកសហរដ្ឋអាមេរិកមកលើជនបទកម្ពុជា យុត្តាធិកាពេលវេលានេះលុបព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗដ៏ទៃទៀត ដូចជាការដែលខ្មែរក្រហមបន្ទាប់ពីត្រូវបានផ្ដួលរំលំពីអំណាចត្រូវបានបំពាក់អាវុធដោយសហរដ្ឋអាមេរិក ចិន និង មហាអំណាចផ្សេងទៀត ដោយសារភូមិសាស្ត្រនយោបាយ ។ តាមពិតខ្មែរក្រហមត្រូវបានផ្តល់នូវអសនៈរបស់ កម្ពុជានៅអង្គការសហប្រជាជាតិ។ ទើបតែនៅក្រោយការបោះឆ្នោតឆ្នាំ១៩៩៣ នៅពេលដែលកម្ពុជារៀបចំដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ ដែលមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលបរទេសជាច្រើនចាប់ផ្តើមនិយាយពីការ សម្លាប់រង្គាលដោយខ្មែរក្រហម ដែលផ្ទុយពីការប្រើប្រាស់ពាក្យស្រាល(ឧទាហរណ៍ "ព្រឹត្តិការណ៍ អកុសលនៃអតីតកាល") ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាញឹកញាប់ក្នុង

---

[33] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ១៣ នៅទំព័រ ៩៦ កថាខណ្ឌទី២ ។

[34] ឯកសារភ្ជាប់សាធារណៈ១៤ នៅទំព័រ ១១ កថាខណ្ឌទី៥ ។

អំឡុងពេលសង្គ្រាមត្រជាក់។ ព្រឹត្តិការណ៍បែបនេះជាញឹកញាប់ត្រូវបានលុបនៅក្នុងយុត្តាធិការពេលវេលា ដែលសំដៅទៅលើភាពដាច់ៗពីគ្នាពីចន្លោះពេល (ពេល និង ទីកន្លែងនៃបទល្មើស) ការឱ្យផលគាប់ចិត្ត និង ភាពចង្អៀត (ក្នុងន័យដំណើរការតុលាការ) និងវឌ្ឍនភាព (ទៅរកសេចក្តីវិនិច្ឆ័យដោយគុណភាព ការបិទ បញ្ចប់ និងការពិតពីភស្តុតាង)[35]។

23. លោក Hinton មានជំហរថាការកំណត់យុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អវតក បង្កឱ្យរូបភាពនៃព្រឹត្តិការមានលក្ខណៈមិនគ្រប់គ្រាន់ ដែលផ្ទុយពីគោលបំណងរបស់ខ្លួនក្នុងស្វែងរកការពិត:

> តែពេលវេលាបង្កើតព្រឹត្តិការណ៍ដ៏ធំនៅ អវតក ហើយវាជាប់ទាក់ទងដោយផ្ទាល់ទៅនឹងវិធីសាស្ត្រ ដែលការពិត និង ចំណេះដឹង ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅតុលាការនេះ ។ ការបង្ហាញជាក់ស្តែងបំផុតនៃចំណុចនេះ គឺយុត្តាធិការពេលវេលា។ អវតក ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យពិនិត្យការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ទ្រង់ទ្រាយធំ ដែលកើតឡើងនៅពេលខ្មែរក្រហមស្ថិតក្នុងអំណាច-មិននៅមុន និងមិននៅក្រោយខ្មែរក្រហមស្ថិតក្នុងអំណាចនោះទេ ។ ដោយសារផ្ទុយទៅនឹងការធ្វើប្រវត្តិភាពនៃការយល់នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ តុលាការត្រូវបានផ្តល់យុត្តាធិការកំណត់មួយ[36] ។
>
> ឧទាហរណ៍ការជំនុំជម្រះ ឌុច បានលាតត្រដាងរឿងរ៉ាវថ្មីអំពីដំណើរការនៅ ស២១ តែដោយផ្តោត លើឆ្នាំដែលខ្មែរក្រហមកាន់កាប់កម្ពុជា **ទីបំផុតសំណុំរឿងបង្កើត "ការពិត" ដែលបានធ្វើឱ្យនៅតែមិនច្បាស់លាស់អំពីដំណើរការប្រវត្តិសាស្ត្រ** និងការយល់ឃើញកត្តាទាំងឡាយដែលជួយខ្មែរក្រហមឡើងកាន់អំណាច[37]។
>
> **ប្រសិនបើគោលបំណងសំខាន់មួយរបស់តុលាការនេះ គឺលាតត្រដាងការពិតដែលត្រូវបានលាក់បាំងដោយនយោបាយនៃការធ្វើឱ្យនឹកឃើញឡើងវិញ អញ្ចឹងទេហេតុអ្វីបានជាមិនប្រើប្រាស់វចនាសម្ព័ន្ធ និង ឫសគល់នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងវិធីសាស្ត្រនានាដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយ នយោបាយទៅ?**[38]

24. លោក Hinton សន្និដ្ឋានថា "យុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការខ្មែរក្រហមរំលេចចំណុចនេះ ដោយសារអតីតកាលដែលស្មុគស្មាញ ត្រូវបានថ្លែងមិនអស់សេចក្តី បើទោះបីការអះអាងពិតត្រូវបានធ្វើក៏ដោយ។ អនុលោមតាមតក្កវិជ្ជារបស់វាយុត្តាធិការដែលមានថេរៈវេលាខ្លីនេះ គឺប្លែក ដូច្នេះ ការពិត គឺតម្រូវចាំបាច់ដើម្បីបញ្ចប់ តែទម្រង់យុត្តាធិការពេលវេលានៃយុត្តិធម៌អន្តរកាល គឺដំណើរការដែលរួញខ្លី ហើយដូច្នេះវាជាប្រវត្តិសាស្ត្រដែលមិនពេញលេញ។ នៅទីបញ្ចប់ការយល់ច្បាស់

---

[35] ឧបសម្ព័ន្ធសាធារណៈ១៤ នៅទំព័រ ១១ កថាខណ្ឌទី៦ ។

[36] ឧបសម្ព័ន្ធសាធារណៈ១៤ នៅទំព័រ ១០ Judicial Time កថាខណ្ឌទី២ ។ (បញ្ជាក់បន្ថែម)

[37] ឧបសម្ព័ន្ធសាធារណៈ១៤ នៅទំព័រ ១១ កថាខណ្ឌទី៣ ។ (បញ្ជាក់បន្ថែម)

[38] ឧបសម្ព័ន្ធសាធារណៈ១៤ នៅទំព័រ ១១ កថាខណ្ឌទី៤ ។ (បញ្ជាក់បន្ថែម)

លាស់ ស្នើយើងឲ្យធ្វើការផ្ទុះបញ្ចាំងសន្ទតជាមុននៃយុត្តិធម៌អន្តរកាល និងសួរថាអ្វីទៅជាការពិតដែលត្រូវបង្កើត និងសម្រាប់មូលហេតុអ្វី”[39]។

25. ឯកសារ ១៣ និងឯកសារ ១៤ ពាក់ព័ន្ធនឹងជំហររបស់មេធាវីការពារក្តីថា ការពិតមិនអាចសម្រេចបានទេ បើគ្មានការវិភាគស៊ីជម្រៅនៃប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់កម្ពុជានោះ។ ជាពិសេសការពិតទាក់ទងនឹងការចោទប្រកាន់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម ដោយសារជំហររបស់មេធាវីការពារក្តី គឺវៀតណាមគាំទ្រការបះបោរផ្ទៃក្នុងនៅកម្ពុជា ដើម្បីសម្រេចឲ្យបានគោលបំណងប្រវត្តិសាស្ត្ររយៈពេលយូររបស់ខ្លួនក្នុងការបញ្ចូលកម្ពុជាក្នុងសហព័ន្ធឧណ្ឌូចិន ហើយការជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការបះបោរនេះ ជំរុញឲ្យចាប់ខ្លួនបុគ្គលជាច្រើនក្នុងអំឡុងពេលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ អនុលោមតាមអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលោក Hinton ជាអ្នកជំនាញម្នាក់លើការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម ដូច្នេះមេធាវីការពារក្តីមានបំណងសួរដេញដោលគាត់លើប្រធានបទនេះ។ ម្យ៉ាងទៀតឯកសារនេះ ក៏ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបរិបទនៃការស្រាវជ្រាវរបស់លោក Hinton នៅកម្ពុជា និងការរៀបចំសៀវភៅរបស់គាត់ *Why Did They Kill?*

26. ឯកសារ ១៥ គឺជាអត្ថបទមួយដែលសរសេរដោយ William A. Schabas នៅឆ្នាំ២០០១ ដែលមានចំណងជើង “បញ្ហានៃការដាក់ឲ្យទៅជាច្បាប់ (Problem of International Codification) - ថាតើអំពើសាហាវយង់ឃ្នងនៅកម្ពុជា និង កូសូវ៉ូ គឺជាប្រល័យពូជសាសន៍?” អត្ថបទនេះអាចរកឃើញនៅក្នុង**ឯកសារសាធារណៈ១៥**។ លោក Schabas ជាសាស្ត្រាចារ្យច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិដ៏ល្បីឈ្មោះ ពិភាក្សាអត្ថិភាពនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងទិដ្ឋភាពច្បាប់នៅកម្ពុជាក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ គាត់មានជំហរថា បទល្មើសដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ជាផ្នែកនៃគោលនយោបាយ ដែលជាទូទៅមិនបំពេញលក្ខខណ្ឌជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍:

> ការបំផ្លិចបំផ្លាញស្ថាប័នវប្បធម៌ និងសមានកម្មដោយបង្ខំ គឺជាបច្ចេកទេសដ៏មានប្រសិទ្ធិភាពបំផុត សម្រាប់ការបំផ្លាញក្រុមសាសនា ឬ ក្រុមជាតិពន្ធុ ។ វាត្រូវបានហាមដោយច្បាប់អន្តរជាតិ ។ បញ្ហានៅទីនេះ គឺថាអំពើទាំងនេះ គឺមិនមែនជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងវិសាលភាពនៃ មាត្រា II នៃអនុសញ្ញា[40] ។

[39] ឧបសម្ព័ន្ធសាធារណៈ១៤ នៅទំព័រ ១៣ កថាខណ្ឌទី៤ ។ (បញ្ជាក់បន្ថែម)

[40] ឧបសម្ព័ន្ធសាធារណៈ១៥ នៅទំព័រ ២៤១ ។

27. ដូច្នេះឯកសារ១៥ ផ្ទុយពីជំហររបស់លោក Hinton ដែលថាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍បានកើតឡើងនៅកម្ពុជា និងគាំទ្រជំហររបស់មេធាវីការពារក្តីដែលថា ការចោទប្រកាន់ទាក់ទងនឹងការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិចាម ឬ វៀតណាម មិនធ្លាក់ក្នុងវិសាលភាពនៃអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ទេ។

28. ឯកសារ១៦ គឺជាអត្ថបទមួយដែលចំណងជើង "ការស្វែងរកយុត្តិធម៌នៅវាលពិឃាត (Seeking justice in the killing fields" ដែលនិពន្ធឡើងដោយលោក Hinton និងបានបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងទស្សនាវដ្ដី *The New York Times* កាលពីថ្ងៃទី ៣១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២00៦។ វាមាននៅក្នុង **ឯកសារសាធារណៈ១៦** ។ លោក Hinton ពិភាក្សាការបង្កើត អវតក ដោយលើកពីការបារម្ភមួយចំនួន រួមទាំងថវិការ អាយុរបស់ជនជាប់ចោទ និង ឯករាជ្យរបស់ អវតក ។ លោក Hinton កត់សម្គាល់ថា៖

> មានក្តីបារម្ភណ៍ធ្ងន់ធ្ងរដែលបុគ្គលិកផ្នែកច្បាប់មិនមានការបណ្តុះបណ្តាលគ្រប់គ្រាន់ ឬ ឯករាជ្យ ដែលនាំឲ្យកើតមាននូវលទ្ធភាពដែលថា តុលាការនេះនឹងត្រូវទទួលរងឥទ្ធិពលពីមេដឹកនាំកម្ពុជា ហើយនឹងមិនបំពេញបទដ្ឋានច្បាប់អន្តរជាតិផងដែរ។ ការបារម្ភណ៍នេះត្រូវបានរំលេចឡើងនៅ ពេលបញ្ជីឈ្មោះមន្ត្រីតុលាការកម្ពុជា ត្រូវបានរកឃើញថាមានបញ្ចូលចៅក្រម ដែលមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន នៃគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា (CPP) រួមទាំងឧត្តមសេនីយយោធាផងដែរ ដែលត្រូវបានគេរាយការណ៍ថា ជាសមាជិកគណៈកម្មាធិការមជ្ឈឹមរបស់ CPP ហើយធ្លាប់បានធ្វើប្រធានចៅក្រមជំនុំជម្រះលើករណីពីររឿង ដែលកាលៈទេសៈជុំវិញការកាត់សេចក្តីនេះហ៊ុំព័ទ្ធដោយមន្ទិលសង្ស័យ ដែលនាំការវិនិច្ឆ័យទោសលាយឡំរឿងនយោបាយ ។

29. ឯកសារ ១៦ គឺពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសិទ្ធិរបស់ នួន ជា ក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ មេធាវីការពារក្តីតែងតែជំទាស់និត្យានុកូលភាព និងអនាគតរបស់ អវតក ដែលប៉ះពាល់សឹងតែគ្រប់ទិដ្ឋភាពនៃសំណុំរឿង ។ លោក Hinton ដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចាត់ទុកថា ជាអ្នកជំនាញ និងបានចំណាយពេលច្រើនឆ្នាំធ្វើកិច្ចការលើបុព្វហេតុ និងផលវិបាកនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ រួមទាំងលើបញ្ហាជាច្រើនទៀតដែលទាក់ទងនឹងយុត្តិធម៌សម្រាប់ជនរងគ្រោះ អាចផ្តល់ព័ត៌មានមានតំលៃដែលនិយាយលំអិតថាតើផលប៉ះពាល់ទាំងនោះជាអ្វី និងរៀបរាប់ពីចំណុចខ្វះខាតនៃការស្រាវជ្រាវយុត្តិធម៌អន្តរកាលសម្រាប់ការពិត ។

30. ឯកសារ ១៧ គឺជាការពិពណ៌នាពីសន្និសិទមួយស្តីពីដែនកំណត់នៃការនឹកឃើញ *(The Limit of Memory)* ដែលប្រព្រឹត្តទៅនៅថ្ងៃទី៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២0១0 ហើយជាកន្លែងដែលលោក Hinton ធ្វើបទបង្ហាញស្តីពី "juridical memory នៅ អវតក"។ អត្ថបទនេះមាននៅក្នុង**ឯកសារភ្ជាប់**

សារធារណៈ ១៧។ ខណៈដែលខ្លឹមសារនៃបទបង្ហាញរបស់លោក Hinton មិនអាចរកបាន តែកម្មវត្ថុនៃសន្និសិទនេះត្រូវបានពិពណ៌នាថា "គ្រប់សកម្មភាពនៃការនឹកឃើញ ក៏ថ្លែងបញ្ចិតពីការបំភ្លេច និងការកសាងឡើងវិញនូវអតីតកាល ដែលជាញឹកញាប់ស្របតាមតម្រូវការនយោបាយបច្ចុប្បន្ន ឬតម្រូវការផ្នែកវប្បធម៌ ។ សន្និសិទនេះដោះស្រាយភាពដាក់កម្រិតមួយចំនួនចំពោះទ្រឹស្តី និង ការអនុវត្ត នៃការនឹកឃើញ ដោយផ្តោតលើរបៀបប្រើប្រាស់ និងការរំលោភការនឹកឃើញ ដែលជាញឹកញាប់ចងភ្ជាប់ជាមួយគ្នា"។ វាគឺជាជំហររបស់មេធាវីការពារក្តីថា ក្នុងពេលសង្គ្រាម បុគ្គលដែលរស់នៅក្រោមស្ថានភាពតានតឹងក្នុងចិត្ត មិនអាចនឹកឃើញនូវព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនោះ និង មិនអាចពិពណ៌នាឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីផ្តល់ជាមូលដ្ឋានមួយ ដើម្បីបង្កើតកំហុសឲ្យហួសពីវិមតិសង្ស័យបានទេ។ ម្យ៉ាងទៀតមេធាវីការពារក្តីក៏យល់ឃើញដែរថា នៅក្នុងករណីមួយចំនួនការនឹកឃើញរបស់បុគ្គលម្នាក់អាចជំនួសដោយ "ការនឹកឃើញជាសមូហភាព" តាមរយៈសកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយទូលំទូលាយដល់សាធារណជនបីរឿងរ៉ាវនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមិនអើពើប្រវត្តិសាស្ត្រ តួនាទីរបស់វៀតណាម និង សហរដ្ឋអាមេរិក និង អំពើកាចសាហាវរបស់ ប.ក.ក ។

31. មេធាវីការពារក្តីយល់ឃើញថា ឯកសារនេះគឺពាក់ព័ន្ធដើម្បីធ្វើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការសួរដេញដោលលោក Hinton ទាក់ទងនឹងខ្លឹមសារនៃបទបង្ហាញរបស់គាត់ និងជាពិសេសលើបញ្ហានៃការប៉ះទង្គិចយ៉ាងខ្លាំង និងភាពត្រឹមត្រូវនៃការនឹកឃើញរបស់បុគ្គលដែលបានរស់នៅឆ្លងកាត់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ដោយពិចារណាថាស្នាដៃរបស់លោក Hinton ផ្តោតលើទិដ្ឋភាពសង្គម និង នរវិទ្យារបស់ "ជនរងគ្រោះ" ដូចដែលបានបង្ហាញដោយការបោះពុម្ពផ្សាយជាច្រើនរបស់គាត់លើបញ្ហានេះ និងជាពិសេសការប៉ះទង្គិចដែលកើតឡើងចំពោះពួកគេ និងការចូលរួមរបស់ពួកគេនៅក្នុងយុត្តិធម៌អន្តរកាល[41] គាត់អាចផ្តល់ការយល់ដឹងជ្រៅជ្រះទៅលើបញ្ហានៃការនឹកឃើញជាសមូហភាព និងផលប៉ះពាល់នៃការប៉ះទង្គិចលើការនឹកឃើញ បញ្ហាដែលទាក់ទងជិតស្និទជាមួយភាពអាចជឿជាក់បានរបស់សាក្សី និងភាពត្រឹមត្រូវនៃភស្តុតាង ។ ម្យ៉ាងទៀតដូចដែលបានបង្ហាញដោយឯកសារ១៣ និងឯកសារ១៤ ខាងលើលោក Hinton យល់ឃើញថាការវិភាគប្រវត្តិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌នៅកម្ពុជា គឺសំខាន់ជាទីបំផុតដើម្បីយល់ពីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងពេលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ រួមទាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ថាប្រឆាំងនឹងវៀតណាម និងអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនា។ ជាចុងក្រោយឯកសារ ១៦, ១៧ និង ឯកសារ១៨ ក៏អាចផ្តល់បរិបទដែលពាក់

[41] សូមមើលឧបសម្ព័ន្ធសាធារណៈ១ ការបោះពុម្ពផ្សាយ ។

ព័ន្ធទៅនឹងការវាយតំលៃសៀវភៅរបស់លោក Hinton និងសក្ខីកម្មរបស់គាត់នាពេលខាងមុខ ។

ខ. ឯកសារមិនអាចរកបាននៅមុនការចាប់ផ្តើមការជំនុំជម្រះ ឬត្រូវទទួលយកជាភស្តុតាងដើម្បីផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌

32. អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថា ការជំនុំជម្រះនៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២ ចាប់ផ្តើមនៅខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១[42] ។ នៅថ្ងៃទី ១២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានជូនដំណឹងភាគីថាលោក Hinton នឹងត្រូវផ្តល់សក្ខីកម្មនៅសប្តាហ៍ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៦[43] ។ នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងសម្រេចថាលោក Hinton នឹងត្រូវកោះហៅជាសាក្សីជំនាញដើម្បីផ្តល់សក្ខីកម្មលើ "បញ្ហាទាំងអស់ក្នុងរង្វង់នៃការដឹង ឬ ជំនាញរបស់គាត់ជាពិសេសពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម និងអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនានៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២"[44]។ ជាខ្លឹមភាគីមិនបានដឹងថាលោក Hinton នឹងចូលខ្លួនជាសាក្សីនៅក្នុងសំណុំរឿងនេះទេ រហូតដល់បីសប្តាហ៍កន្លងទៅនេះ ហើយមិនបានដឹងវិសាលភាពនៃសក្ខីកម្មរបស់គាត់រហូតដល់សប្តាហ៍កន្លងទៅនេះទេ ។

33. ឯកសារ ១, ៣, ៤, ៥, ៨, ១១, ១២, ១៣ និង ឯកសារ ១៤ ត្រូវបានបង្កើតក្រោយឆ្នាំ២០១១ ហើយដូច្នេះមិនអាចរកបាននៅមុនការចាប់ផ្តើមសវនាការជំនុំជម្រះ ។ ខណៈដែលឯកសារ ២, ៦, ៧, ៩, ១០, ១៥, ១៦ និងឯកសារ១៧ អាចរកបាននៅមុនការចាប់ផ្តើមសវនាការជំនុំជម្រះ មេធាវីការពារក្តីមិនអាចគិតជាមុនថានឹងប្រើប្រាស់ឯកសារទាំងនេះទេ ដោយសារមិនដឹងថាលោក Hinton នឹងត្រូវចូលខ្លួនជាសាក្សី ហើយមិនដឹងវិសាលភាពនៃជំនាញរបស់គាត់ រហូតដល់ពេលថ្មីៗនេះទេ ។

---

[42] E307/1 សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមរបស់ភាគីសុំការបំភ្លឺអំពីការអនុវត្តវិធាន ៨៧(៤) ឯកសារ (E307) និងសេចក្តីជូនដំណឹងរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា ស្តីពីការមិនដាក់បញ្ជីភស្តុតាងដែលបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាព (E305/3) ចុះថ្ងៃទី១១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៤ នៅកថាខណ្ឌ២ ។ E307/1/2 សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរួមសុំឱ្យសម្រេចសាជាថ្មីឡើងវិញលើការអនុវត្តវិធាន៨៧(៤) ចុះថ្ងៃទី២១ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៤ នៅកថាខណ្ឌ៦។

[43] សារអេឡិចត្រូនិកពីមន្ត្រីច្បាប់ជាន់ខ្ពស់ជូនភាគី ថ្ងៃទី១២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦ ។

[44] សារអេឡិចត្រូនិកពីមន្ត្រីច្បាប់ជាន់ខ្ពស់ជូនភាគី ថ្ងៃទី២៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦ ។

34. ម្យ៉ាងទៀតមានតែឯកសារមួយទេ[45]ក្នុងចំណោមឯកសារទាំងអស់ គឺជាការបោះពុម្ពផ្សាយពីលោក Hinton ឬ ការបោះពុម្ពផ្សាយពីអ្វីដែលលោក Hinton បាននិយាយ ។ ឯកសារទាំងនេះពាក់ព័ន្ធយ៉ាងជិតស្និទទៅនឹងឯកសារដែលដាក់រួចហើយនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះនេះ រួមទាំងសៀវភៅរបស់លោក Hinton *Why Did They Kill*[46]។ ម្យ៉ាងទៀតឯកសារ១ និង ឯកសារ២ គឺពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសាវតារ និង ជំនាញរបស់លោក Hinton ហើយឯកសារ១៣ និង ឯកសារ១៧ គឺពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសារធាតុនៃភស្តុតាងរបស់គាត់។ ដូច្នេះឯកសារដែលបានស្នើសុំទាំងអស់មានវត្ថុមានតំលៃភវនីយភាពនៃសៀវភៅរបស់គាត់ ព្រមទាំងភស្តុតាងដែលគាត់នឹងផ្តល់នៅក្នុងតុលាការ ។ ដូច្នេះការទទួលយកឯកសារទាំងនេះជាភស្តុតាង នឹងមានប្រយោជន៍ដល់ការបញ្ជាក់ការពិត ។

គ. ឯកសារដែលបានស្នើសុំ គឺពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសំណុំរឿង០០២/០២

35. ឯកសារដែលបានស្នើសុំទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការចោទប្រកាន់ទាក់ទងនឹងការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម និងបទចោទប្រកាន់ប្រល័យពូជសាសន៍[47] ។ ម្យ៉ាងទៀតដោយសារលោក Hinton ត្រូវបានចាត់តាំងជាសាក្សីជំនាញដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គាត់ត្រូវតែផ្តល់សក្ខីកម្មលើបញ្ហាទាំងអស់នៅក្នុងវង្វង់នៃចំណេះដឹង និងជំនាញរបស់គាត់ ជាពិសេសពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម និងអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនានៅក្នុងសំណុំរឿង០០២/០២ ដោយភាពអព្យាក្រិត្យ និងភាពត្រឹមត្រូវខ្ពស់បំផុត[48]។ ជាអ្នកជំនាញលោក Hinton មិនអាចផ្តល់មតិយោបល់លើបញ្ហាអង្គហេតុឡើយ[49]។ ឯកសារ១ ដល់ឯកសារ១២ ពាក់ព័ន្ធសាវតារ ជំនាញ និង អនាគតិរបស់គាត់ អាស្រ័យហេតុនេះវាពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ទៅនឹងការចាត់តាំងជាអ្នកជំនាញ។

36. ឯកសារ ៤ ដល់ឯកសារ១២ បង្ហាញថាលោក Hinton បានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានរួចហើយទាក់ទងនឹងបញ្ហាស្នូលនៃសំណុំរឿងនេះ-ជាពិសេសការសន្និដ្ឋានថាមានប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជា និងថាជនជាប់ចោទមានតួនាទីជាក់លាក់នៅក្នុងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះ ហើយដូច្នេះគាត់បាន

---

[45] ឯកសារ ១៥ ។

[46] E3/3346, Hinton, *Why Did They Kill*?

[47] ឯកសារ D427 "ដីកាដំណោះស្រាយ" ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០១០ នៅកថាខណ្ឌ ៧៤០-៧៤៤ (ការប្រព្រឹត្តមកលើអ្នកពុទ្ធសាសនា) និង កថាខណ្ឌ៧៩១-៨៤១ (ការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម) ។

[48] ឯកសារ E215 សេចក្តីសម្រេចលើការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ នៅកថាខណ្ឌ១៥ ។

[49] ឯកសារ E215 សេចក្តីសម្រេចលើការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ នៅកថាខណ្ឌ១៦ ។

ផ្តល់ការសន្និដ្ឋានលើបញ្ហាអង្គហេតុ។ ចំណុចនេះរារាំងគាត់មិនឱ្យផ្តល់សក្ខីកម្មដោយភាពអព្យាក្រិត្យ និងភាពត្រឹមត្រូវឡើយ និងបង្ហាញថាភស្តុតាងជំនាញរបស់លោក Hinton ត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រឡាក់ ហើយដូច្នេះមិនមានទម្ងន់ត្រូវពិចារណាឡើយ ។

37. ចុងក្រោយឯកសារ១៣ ដល់ឯកសារ១៧ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម និងជនជាតិភាគតិចដទៃទៀតក្នុងអំឡុងពេលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ ដូចបញ្ជាក់ខាងលើឯកសារទាំងផ្តល់បរិបទប្រវត្តិសាស្ត្រសម្រាប់ការចោទប្រកាន់ទាក់ទងនឹងការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិវៀតណាម និងជនជាតិភាគតិចដទៃ ហើយក៏ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងបរិបទសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវលោក Hinton នៅកម្ពុជា និងការរៀបចំសៀវភៅរបស់គាត់ Why Did They Kill? ដែលពិភាក្សាទំនាក់ទំនងរវាងវៀតណាម និងកម្ពុជា[50] ។ ឯកសារ ១៥ ក៏គាំទ្រជំហររបស់មេធាវីការពារក្តីដែលថា មិនមានគោលនយោបាយដើម្បីបំផ្លិចបំផ្លាញជនជាតិភាគតិច ដូចជាចាម វៀតណាម ឬ អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនា នៅកម្ពុជាក្នុងអំឡុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ។

38. មេធាវីការពារក្តីសូមរំលឹកថា នៅក្នុងសំណើដូចគ្នាទៅនឹងសាក្សីអ្នកជំនាញ អ៊ីសា ឧស្មាន សហព្រះរាជអាជ្ញា មិនបានជំទាស់ទៅនឹងការទទួលយកឯកសារជាភស្តុតាងដែលត្រូវបាននិពន្ធដោយសាក្សី[51]។

ឃ ឯកសារអាចជឿជាក់បាន និងប្រកបដោយយថាភាព

39. គ្រប់ឯកសារទាំងអស់នេះបំពេញតាម *ការពិនិត្យបឋម (prima facie)* នៃភាពអាចឱ្យជឿជាក់បាន។ ឯកសារ ១, ៥, ៦, ៧ និង ៨ យកពីគេហទំព័ររបស់សកលវិទ្យាល័យ Rutgers-Newark ដែលគាត់ជាសាស្ត្រាចារ្យនៅទីនោះ។ ឯកសារ ២, ៩ ដល់ ១១, ១៣ ដល់ ១៤ និង ១៧

---

[50] E3/3346 Hinton, Why Did They Kill? Pp 215-220 (ERN:0043657-00431662)

[51] ប្រតិចារិកថ្ងៃទី ០៣ ខែ មីនា ឆ្នាំ២០១៦ (ការជំទាស់ទៅនឹងសំណើវិធាន ៨៧របស់ នួន ជា **E1/387.1**) ទំព័រ ១០៤ ទៅដល់ ១០៥ ("ឯកសារនេះ និងឯកសារមួយចំនួនទៀតដែលជាសេចក្តីថ្លែងការរបស់សាក្សី ដែលយើងមិនជំទាស់ទេ ហើយយើងអាចដឹងថា ឯកសារទាំងនោះមានភាពពាក់ព័ន្ធ និងជួយដល់អង្គជំនុំជម្រះក្នុងការស្វែងរកការពិត ប្រសិនបើឯកសារទាំងនោះត្រូវបានទទួលយក។ យើងខ្ញុំមិនមានការជំទាស់ទេ") ទំព័រ ១០៦ ដល់ ១០៧។ ("សម្រាប់ឯកសារភ្ជាប់ ៤ វាគឺជាឯកសារដែលនិពន្ធឡើងដោយសាក្សី ហេតុដូចនេះហើយ យើងខ្ញុំគិតថា វាជាការសមស្របក្នុងការទទួលយកជាភស្តុតាងសម្រាប់សក្ខីកម្មរបស់2-TCE-95"។

សរសេរដោយលោក Hinton និង/ឬ មាននៅក្នុងប្រវត្តិរូបសង្ខេបរបស់គាត់។ ឯកសារ ៤ យកចេញពីគេហទំព័ររបស់ DC-Cam។ ឯកសារ ១៥ សរសេរដោយ William Schabas ដែលជាអ្នកច្បាប់ដ៏ល្បីម្នាក់ស្មើយរូប។ ជាចុងក្រោយគឺឯកសារ ៣, ១២ និង ១៥ ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយដោយសារព័ត៌មានល្បីៗ ដូចជា *Ukrainian Weekly*[52] និង *Al-Jazeera*[53]។

IV. **សំណើសុំ**

40. ដោយសារហេតុផលទាំងអស់ដែលបានលើកឡើងនេះ មេធាវីការពារក្តីស្នើសុំដោយគោរពដល់អង្គជំនុំជម្រះឲ្យទទួលយកឯកសារទាំង១៧នេះ ដាក់ចូលក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០២។

សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា

សុន អរុណ **Victor KOPPE**

[52] ប្រភព http://www.ukrweekly.com/uwwp/archive/. ។

[53] ប្រភព : http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/04/201341891039959566.html។